

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: СТРАТЕГІЧНА МОДЕЛЬ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

©2026 ПЕЛЕХАТИЙ А. О., УГРИН А. П.

УДК 336.142.3
JEL: E60; E62; F36; H21; H73; R12

Пелехатий А. О., Угрин А. П. Фінансове забезпечення сталого розвитку територіальних громад: стратегічна модель повоєнного відновлення

Метою статті є обґрунтування стратегічної моделі фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах повоєнної трансформації та визначення основних напрямів підвищення їх фінансової спроможності шляхом інтеграції бюджетних, інвестиційних, міжнародних та інноваційних фінансових інструментів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю відновлення соціально-економічного потенціалу територій, що постраждали внаслідок воєнних дій, а також потребою забезпечення фінансової стійкості місцевого самоврядування в умовах значних структурних змін економіки, демографічних втрат, міграційних процесів та обмеженості бюджетних ресурсів. Обґрунтовано, що ефективне фінансове забезпечення виступає ключовою передумовою реалізації політики повоєнного відновлення, підвищення якості життя населення та досягнення довгострокових цілей сталого розвитку територіальних громад. Придільено увагу вдосконаленню системи міжбюджетного вирівнювання, необхідності запровадження спеціальних цільових дотацій розвитку, компенсаційних механізмів підтримки громад, що зазнали найбільших руйнувань, прийняли значну кількість внутрішньо переміщених осіб або мають низький рівень податкоспроможності. Запропоновано стратегічну модель фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад, яка базується на інтеграції трьох взаємопов'язаних блоків: джерел фінансування, інструментів стратегічного фінансового управління та результатів розвитку громади. Обґрунтовано доцільність поєднання бюджетних, інвестиційних, грантових і партнерських інструментів фінансування як основи формування фінансово стійких і конкурентоспроможних територіальних громад. За результатами дослідження визначено ключові напрями підвищення фінансової спроможності територіальних громад у повоєнний період, серед яких розвиток місцевої економіки, розширення доходної бази бюджетів, активізація інвестиційної діяльності, залучення міжнародних ресурсів та впровадження цифрових інструментів фінансового управління. Практичне значення запропонованих підходів полягає в можливості їх використання органами місцевого самоврядування під час розроблення стратегій розвитку територіальних громад, програм повоєнного відновлення та механізмів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами.

Ключові слова: територіальна громада; фінансове забезпечення; місцеві бюджети; сталий розвиток; стратегічне планування; місцеве самоврядування; податки та збори; інвестиції.

Рис.: 1. Бібл.: 15.

Пелехатий Андрій Олегович – доктор економічних наук, доцент кафедри державного управління, Український католицький університет (вул. І. Свенціцького, 17, Львів, 79011, Україна)

E-mail: a.pelekhatyj@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3022-852X>

Угрин Андрій Петрович – аспірант кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: andrii.p.uhryn@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5822-5112>

UDC 336.142.3
JEL: E60; E62; F36; H21; H73; R12

Pelekhatyj A. O., Uhryn A. P. Financial Support For the Sustainable Development of Local Communities: A Strategic Model For Postwar Recovery

The aim of this article is to substantiate a strategic model for the financial support of sustainable development in local communities in the context of postwar transformation, and to identify the main avenues for enhancing their financial capacity through the integration of budgetary, investment, international and innovative financial instruments. The relevance of the study stems from the need to restore the socioeconomic potential of the territories affected by military action, as well as the need to ensure the financial stability of local self-government in the context of significant structural changes in the economy, demographic losses, migration processes and limited budgetary resources. It is substantiated that efficient financial support is a key prerequisite for implementing postwar recovery policies, improving the quality of life of the population and achieving the long-term goals of sustainable development for local communities. Attention is paid to improving the inter-budgetary equalisation system, the need to introduce special targeted development grants, and compensation mechanisms to support communities that have suffered the most destruction, have taken in a significant number of internally displaced persons, or have a low level of tax capacity. A strategic model for the financial support of sustainable development in local communities is proposed, based on the integration of three interrelated components: sources of funding, strategic financial management tools, and community development outcomes. The feasibility of combining budgetary, investment, grant and partnership financing instruments as the basis for forming financially stable and competitive local communities is substantiated. Based on the research findings, key areas for enhancing the financial capacity of local communities in the postwar period have been identified, including the development of the local economy, broadening the revenue base of budgets, stimulating investment activity, attracting international resources, and implementing digital financial management tools. The practical significance of the proposed approaches lies in their potential for use by local authorities when developing strategies for the development of territorial communities, postwar recovery programmes, and mechanisms to improve the efficiency of financial resource management.

Keywords: territorial community; financial support; local budgets; sustainable development; strategic planning; local self-government; taxes and charges; investments.

Fig.: 1. Bibl.: 15.

Pelekhatyi Andrii O. – D. Sc. (Economics), Associate Professor of the Department of Public Administration, Ukrainian Catholic University (17 I. Sviientskyi Str., Lviv, 79011, Ukraine)

E-mail: a.pelekhatyj@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3022-852X>

Uhryn Andrii P. – Postgraduate Student of the Department of Finance, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: andrii.p.uhryn@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5822-5112>

Повномасштабна війна суттєво змінила умови функціонування територіальних громад України та поставила перед органами місцевого самоврядування нові завдання щодо забезпечення життєдіяльності населення, підтримки критичної інфраструктури, відновлення пошкоджених об'єктів і створення передумов для довгострокового розвитку територій. Воєнні дії спричинили значні втрати економічного потенціалу громад, руйнування виробничих потужностей, скорочення податкової бази, збільшення соціальних видатків та зростання залежності місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів і міжнародної допомоги.

У повоєнний період особливого значення набуває проблема формування ефективної системи фінансового забезпечення територіальних громад, здатної забезпечити не лише відновлення зруйнованої інфраструктури, але й створення умов для сталого соціально-економічного розвитку територій. Сучасна модель фінансового забезпечення розвитку громад повинна враховувати необхідність диверсифікації джерел фінансування, підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, залучення інвестицій та впровадження інноваційних фінансових механізмів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика фінансового забезпечення розвитку територіальних громад є предметом дослідження багатьох українських і зарубіжних учених. Теоретичні засади фінансової децентралізації, бюджетного регулювання та фінансової спроможності місцевого самоврядування висвітлено у працях Р. Масгрейва [12], Ч. Тібу [14], які заклали основи теорії фіскального федералізму та міжбюджетних відносин.

Серед українських науковців вагомий внесок у дослідження місцевих фінансів та фінансового забезпечення територіального розвитку здійснили Т. Боголіб [1], В. Опарін, А. Крисоватий, В. Федосов [3], О. Кириленко, С. Онищук [4], І. Луніна [5; 6], С. Юрій, В. Федосов, А. Алексеєнко [11] та інші. У їхніх працях розглянуто проблеми формування дохідної бази місцевих бюджетів, фінансової де-

централізації, бюджетного вирівнювання та фінансової стійкості територіальних громад.

Окремий напрям сучасних досліджень присвячений питанням фінансування повоєнного відновлення територій, залучення міжнародної технічної допомоги, використання механізмів державно-приватного партнерства та впровадження інноваційних фінансових інструментів у практику місцевого самоврядування. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання формування комплексної стратегічної моделі фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад, яка б урахувала особливості повоєнної трансформації економіки України та поєднувала бюджетні, інвестиційні, грантові й інноваційні механізми фінансування розвитку територій.

Метою статті є обґрунтування стратегічної моделі фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах повоєнної трансформації та визначення основних напрямів підвищення їх фінансової спроможності шляхом інтеграції бюджетних, інвестиційних, міжнародних та інноваційних фінансових інструментів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасний етап розвитку територіальних громад України характеризується безпрецедентними викликами, пов'язаними з наслідками воєнної агресії, значними руйнуваннями об'єктів інфраструктури, скороченням економічної активності, міграційними процесами, погіршенням демографічної ситуації та зростанням навантаження на місцеві бюджети. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема формування ефективної системи фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад у повоєнний період.

Сталий розвиток територіальних громад у повоєнний період передбачає досягнення балансу між економічними, соціальними та екологічними складовими розвитку території. На відміну від традиційних підходів до управління місцевими фінансами, сучасна концепція сталого розвитку передбачає формування комплексної системи фінансового забезпечення, яка поєднує бюджетні ресурси,

інвестиційний капітал, міжнародну технічну допомогу, грантове фінансування, механізми державно-приватного партнерства та інноваційні фінансові інструменти. У зв'язку з цим особливого значення набуває стратегічний підхід до формування фінансової політики територіальних громад, орієнтований на забезпечення довгострокової фінансової стійкості, підвищення інвестиційної привабливості територій та створення умов для відновлення економічного потенціалу громад.

Післявоєнна трансформація системи місцевого самоврядування вимагає перегляду традиційних моделей фінансового забезпечення розвитку територій. Значна частина громад зіткнулася зі скороченням власної дохідної бази через втрату підприємств, скорочення робочих місць, зменшення надходжень від місцевих податків та зборів. Одночасно суттєво зросли потреби у фінансуванні соціальної підтримки населення, відновленні об'єктів житлово-комунального господарства, транспортної інфраструктури, закладів освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. За таких умов забезпечення сталого розвитку територіальних громад можливе лише за умови диверсифікації джерел фінансових ресурсів та активного використання механізмів міжбюджетного регулювання, міжнародної фінансової допомоги та інвестиційних ресурсів.

Враховуючи складність процесів повоєнного відновлення, обмеженість фінансових ресурсів та необхідність досягнення довгострокових цілей розвитку, особливого значення набуває формування комплексного механізму управління фінансовими потоками на місцевому рівні. Це зумовлює потребу в розробленні стратегічної моделі фінансового забезпечення, яка б забезпечувала ефективну інтеграцію різних джерел фінансування, інструментів фінансового управління та пріоритетів сталого розвитку територіальних громад.

Стратегічна модель фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах повоєнної трансформації являє собою комплексну систему формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, спрямовану на забезпечення довгострокового соціально-економічного розвитку територій, відновлення пошкодженої інфраструктури, підвищення якості життя населення та зміцнення фінансової спроможності громад (рис. 1). Особливістю запропонованої моделі є інтеграція трьох взаємопов'язаних блоків: джерел фінансового забезпечення, інструментів стратегічного фінансового управління та стратегічних результатів розвитку громади.

Перший блок моделі – «Джерела фінансового забезпечення» – формує ресурсну основу сталого

розвитку територіальних громад, до якої входять власні доходи місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти, інвестиційні ресурси, міжнародна технічна допомога, гранти та державно-приватне партнерство. Складові ресурсного блоку описані вище у статті.

Важливу роль у формуванні фінансової основи сталого розвитку громад відіграють власні доходи місцевих бюджетів. Саме власні доходи забезпечують фінансову автономію територіальних громад і створюють передумови для самостійного визначення пріоритетів розвитку. Основу власних доходів становлять податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок, податок на майно, плата за землю, акцизний податок та інші місцеві податки і збори [9; 10]. Водночас у повоєнний період особливого значення набуває стимулювання розвитку підприємництва, підтримка малого та середнього бізнесу, залучення інвестицій та створення нових робочих місць, що сприятиме розширенню податкової бази та зростанню доходів місцевих бюджетів. Відновлення економічної активності на території громади виступає одним із ключових чинників забезпечення її фінансової самодостатності.

Не менш важливим джерелом фінансового забезпечення розвитку територіальних громад у повоєнний період виступають міжбюджетні трансферти, які забезпечують перерозподіл фінансових ресурсів між різними рівнями бюджетної системи та сприяють вирівнюванню фінансової спроможності територій. На сьогодні основними інструментами міжбюджетного регулювання залишаються базова дотація, реверсна дотація, освітня субвенція, субвенція на забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я, а також окремі цільові субвенції з державного бюджету [2].

Повномасштабна війна суттєво змінила фінансову карту України. Частина громад зазнала масштабних руйнувань житлової, транспортної, соціальної та комунальної інфраструктури. Значна кількість територіальних громад прийняла внутрішньо переміщених осіб, що суттєво збільшило навантаження на місцеві бюджети. Водночас існує категорія громад, які історично характеризуються низьким рівнем економічної активності, незначною податковою базою та високою залежністю від трансфертів. За таких умов застосування виключно традиційних інструментів міжбюджетного вирівнювання не дозволяє повною мірою врахувати специфіку повоєнного розвитку територій.

У зв'язку з цим доцільним є запровадження спеціальної *Цільової дотації відновлення територіальних громад*. Основною метою такої дотації по-

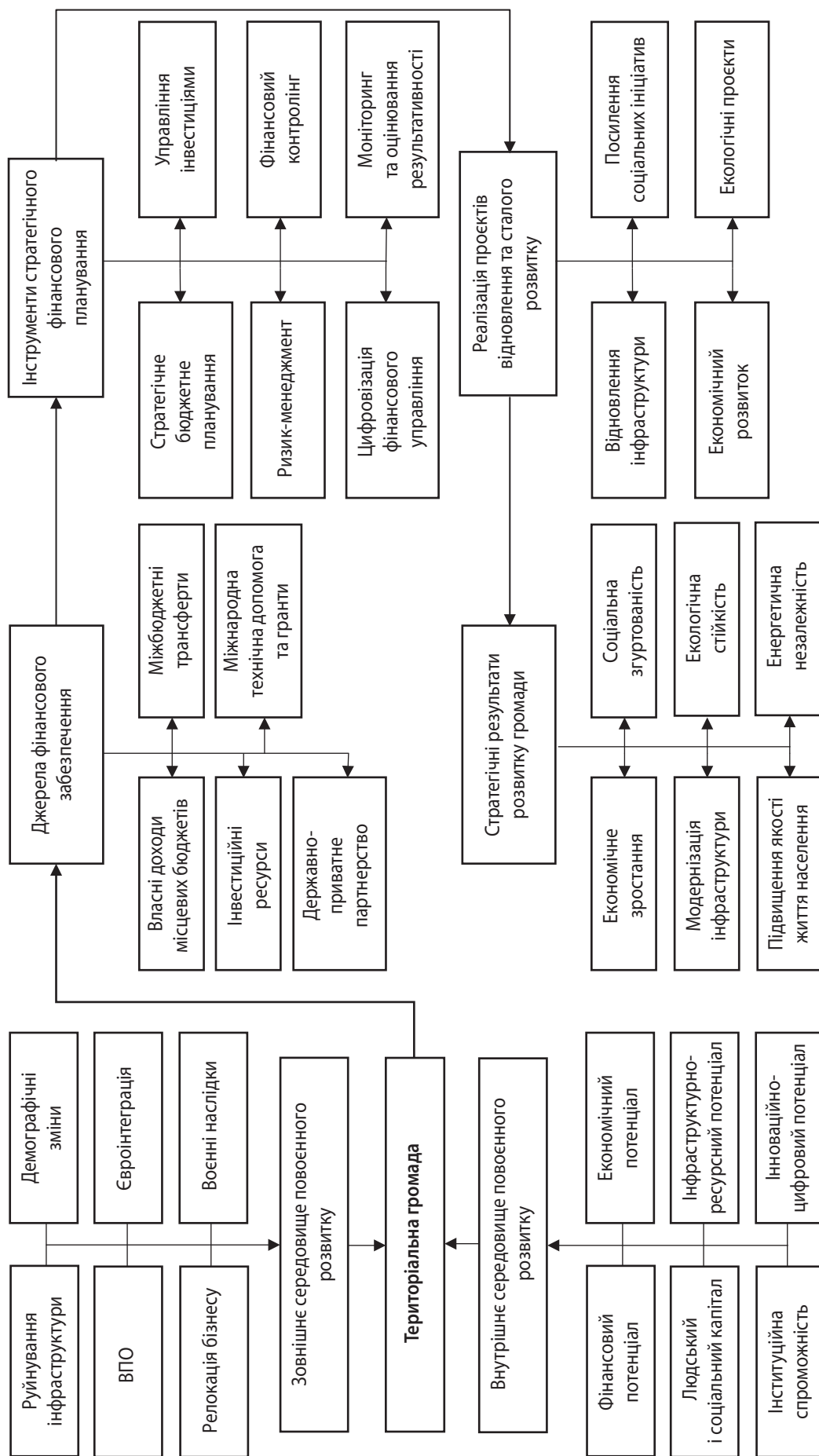

Рис. 1. Стратегічна модель фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах повоевної трансформації

Джерело: авторська розробка.

винно стати фінансування відбудови об'єктів критичної інфраструктури, соціальної сфери та житлового фонду на територіях, що зазнали найбільших руйнувань. Джерелами формування коштів даної дотації можуть виступати кошти Державного бюджету України, міжнародна фінансова допомога, ресурси Фонду ліквідації наслідків збройної агресії, а також цільові кошти міжнародних фінансових організацій та донорських програм. Розподіл коштів доцільно здійснювати за формульним підходом із використанням *інтегрального індексу руйнувань громади*, який доцільно визначати як комплексний кількісний показник, що автоматично розраховується на основі офіційних статистичних даних і результатів оцінки збитків без застосування суб'єктивних експертних оцінок. До його складу можуть входити нормовані показники: частка пошкодженого та зруйнованого житлового фонду, частка пошкоджених об'єктів соціальної інфраструктури, відсоток пошкоджених мереж критичної інженерної інфраструктури, загальна вартість завданих збитків у розрахунку на одного мешканця, площа територій, що зазнали руйнувань, а також частка населення, яке постраждало внаслідок бойових дій. Значення індексу формується шляхом зваженого агрегування зазначених показників у єдиний коефіцієнт від 0 до 1, де 0 відповідає відсутності руйнувань, а 1 – максимальному рівню втрат. Використання такого індексу забезпечує об'єктивний, прозорий і автоматизований розподіл фінансової допомоги між територіальними громадами залежно від реального масштабу завданих руйнувань і потреб у відновленні.

Ще одним інструментом може стати *Дотація стимулювання економічного відновлення територіальних громад*. На відміну від традиційних трансфертів, які спрямовані переважно на покриття поточних видатків, цей механізм повинен мати інвестиційний характер. Кошти дотації доцільно спрямовувати на створення індустріальних парків, розвиток малого та середнього підприємництва, модернізацію виробничої інфраструктури, розвиток інноваційних кластерів та підтримку місцевих інвестиційних проектів. Фінансування може здійснюватися за рахунок державного бюджету та міжнародних фінансових організацій. Отримувачами повинні бути громади, які розробили та затвердили стратегії економічного розвитку, мають інвестиційні паспорти та забезпечують співфінансування проектів за рахунок власних ресурсів, з іншого боку – отримувачами коштів у вигляді грантів мають стати суб'єкти підприємницької діяльності.

Запровадження зазначених механізмів міжбюджетного регулювання дозволить сформувати багаторівневу систему фінансової підтримки територіальних громад у повоєнний період. На відміну від наявної моделі горизонтального вирівнювання, запропонована система враховуватиме не лише податкоспроможність території, а й масштаби руйнувань, демографічні втрати, навантаження від внутрішнього переміщення населення та потреби економічного відновлення. Це створить передумови для більш справедливого розподілу фінансових ресурсів, посилення фінансової спроможності територіальних громад і забезпечення їх сталого розвитку в умовах післявоєнної трансформації України.

Основними напрямками фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах повоєнної трансформації мають стати: активізація інвестиційної діяльності та формування сприятливого інвестиційного середовища, відновлення соціальної інфраструктури, стимулювання розвитку відновлювальної енергетики та цифровізація управлінських процесів [15].

В умовах повоєнного відновлення одним із найбільш доступних та ефективних джерел фінансових ресурсів для територіальних громад виступають міжнародна технічна допомога та грантові програми. Сьогодні міжнародні партнери України спрямовують значні фінансові ресурси на підтримку відбудови держави, розвиток місцевого самоврядування, модернізацію інфраструктури та підвищення стійкості громад [13].

Грантове фінансування має низку переваг порівняно з традиційними джерелами фінансування. Грантові програми часто супроводжуються експертною та консультативною підтримкою, що сприяє підвищенню якості управлінських рішень та ефективності реалізації проектів.

Найбільш перспективними напрямками використання грантових ресурсів є модернізація об'єктів комунальної інфраструктури, розвиток систем водопостачання та водовідведення, енергоефективна модернізація закладів освіти та охорони здоров'я, впровадження цифрових технологій, розвиток місцевого підприємництва та підтримка соціальних ініціатив. Значні можливості також відкриваються для реалізації екологічних проектів, пов'язаних із поводженням з відходами, розвитком «зеленої» енергетики та адаптацією до кліматичних змін.

Важливим інструментом підвищення грантової активності громад є підготовка професійних проектних менеджерів. Навчання працівників органів місцевого самоврядування сучасним методам управління проектами, фінансового планування та підготовки грантових заявок сприятиме

зростанню кількості успішно реалізованих проєктів та збільшенню обсягів залучених фінансових ресурсів.

Перспективним напрямом також є розвиток міжмуніципального співробітництва у сфері залучення грантового фінансування. Об'єднання декількох громад навколо реалізації спільних проєктів дозволяє формувати масштабніші ініціативи, які мають вищі шанси на підтримку міжнародних донорів та фінансових організацій.

Суттєві можливості для забезпечення сталого розвитку територіальних громад відкриває використання механізмів державно-приватного партнерства. В умовах дефіциту бюджетних ресурсів та значної потреби у відбудові інфраструктури залучення приватного сектора стає одним із ключових інструментів фінансування розвитку територій.

Державно-приватне партнерство передбачає довгострокову співпрацю між органами місцевого самоврядування та бізнесом щодо реалізації суспільно важливих проєктів. Основною перевагою такого механізму є можливість поєднання фінансових ресурсів, управлінського досвіду та інноваційного потенціалу приватного сектора зі стратегічними інтересами громади [7].

Найбільш перспективними сферами застосування державно-приватного партнерства є житлово-комунальне господарство, транспортна інфраструктура, енергетика, охорона здоров'я, освіта та сфера поводження з відходами.

У повоєнний період особливої актуальності набуває використання державно-приватного партнерства для реалізації проєктів відбудови житла, створення індустріальних парків, розвитку енергетичної інфраструктури та модернізації об'єктів соціальної сфери. Завдяки цьому територіальні громади можуть суттєво прискорити процес відновлення, підвищити якість публічних послуг і забезпечити формування нових джерел економічного зростання [8].

Таким чином, поєднання інвестиційних ресурсів, міжнародної технічної допомоги та механізмів державно-приватного партнерства формує комплексну систему фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад, яка дозволяє ефективно вирішувати завдання повоєнного відновлення, зміцнювати фінансову спроможність місцевого самоврядування та створювати передумови для довгострокового соціально-економічного розвитку територій.

Другий блок моделі – «Інструменти стратегічного фінансового управління» – забезпечує ефективне використання залучених фінансових ресурсів. Його основу становить стратегічне бю-

джетне планування, яке передбачає розроблення середньо- та довгострокових бюджетних прогнозів на 3–7 років. У процесі стратегічного планування фінансові ресурси повинні спрямовуватися на реалізацію пріоритетів, визначених стратегією розвитку громади.

Важливим елементом другого блоку стратегічної моделі фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад виступає *система управління інвестиціями*, яка забезпечує ефективне планування, залучення, розподіл і контроль використання інвестиційних ресурсів. За умов повоєнного відновлення саме інвестиції мають стати одним із ключових інструментів модернізації економіки громад, відновлення зруйнованої інфраструктури та формування нових точок економічного зростання.

Одним із першочергових завдань системи управління інвестиціями має стати *впровадження прозорого механізму відбору інвестиційних проєктів*. Для цього доцільно використовувати багатокритеріальну систему оцінювання, яка враховуватиме відповідність проєкту стратегічним цілям розвитку громади, обсяг необхідних фінансових ресурсів, рівень готовності до реалізації, очікувані економічний і соціальний ефекти, а також можливість залучення позабюджетних джерел фінансування. Пріоритет у повоєнний період доцільно надавати проєктам, спрямованим на відновлення критичної інфраструктури, розвиток підприємництва, створення нових виробництв, модернізацію комунального господарства, впровадження енергоефективних технологій та розвиток відновлюваної енергетики.

Важливою складовою запропонованої системи є запровадження комплексного оцінювання ефективності інвестиційних проєктів. Окрім традиційних фінансових показників, таких як строк окупності інвестицій, чиста приведена вартість (NPV) і внутрішня норма прибутковості (IRR), доцільно використовувати систему соціально-економічних індикаторів. Зокрема, пропонується оцінювати кількість новостворених робочих місць, приріст надходжень податку на доходи фізичних осіб до місцевого бюджету, обсяг залучених приватних інвестицій, рівень зростання підприємницької активності, кількість отримувачів покращених публічних послуг і ступінь покращення інфраструктурного забезпечення громади. Це дозволить оцінювати не лише фінансову доцільність проєкту, але і його внесок у довгостроковий розвиток території.

Для підвищення інвестиційної привабливості громад доцільно впровадити систему *інвестиційних паспортів та цифрових інвестиційних*

платформ. Такі інструменти повинні містити актуальну інформацію про наявні земельні ділянки, об'єкти комунальної власності, інфраструктурне забезпечення, трудовий потенціал, місцеві податкові стимули та перелік пріоритетних проєктів для інвестування. Наявність відкритої та доступної інформації сприятиме скороченню ризиків для потенційних інвесторів та підвищенню конкурентоспроможності громади на інвестиційному ринку.

Наступним інструментом виступає *фінансовий контролінг*, який забезпечує постійний моніторинг використання бюджетних ресурсів, аналіз відхилень від запланованих показників та оцінювання результативності бюджетних програм. В умовах повоєнного відновлення контролінг повинен бути орієнтований на забезпечення максимальної прозорості використання фінансових ресурсів.

Особливе значення має *система управління фінансовими ризиками*. Запропоновано формування багаторівневої системи ризик-менеджменту, яка включатиме ідентифікацію ризиків, оцінювання їх впливу, формування резервних фондів та розроблення механізмів реагування на кризові ситуації. Основними ризиками для громад у повоєнний період можуть виступати: скорочення доходів бюджетів, інфляційні процеси, демографічні втрати, міграція населення та нестабільність зовнішнього фінансування.

Окремим складником моделі є *цифровізація фінансового управління*. Вона передбачає використання цифрових платформ управління бюджетом, автоматизованих систем моніторингу бюджетних програм, електронних закупівель та аналітичних панелей для прийняття управлінських рішень. Це дозволяє підвищити прозорість, оперативність та ефективність управління фінансовими ресурсами [8].

Важливим елементом другого блоку виступає *система моніторингу та оцінювання результативності*. Вона повинна базуватися на системі кількісних та якісних індикаторів, які характеризують рівень фінансової спроможності громади, динаміку власних доходів, обсяги залучених інвестицій, рівень зайнятості населення, якість надання публічних послуг і стан інфраструктури.

Третій блок моделі – «*Стратегічні результати сталого розвитку громади*» – відображає кінцеву мету функціонування всієї системи фінансового забезпечення та характеризує очікувані соціально-економічні ефекти від реалізації фінансової політики громади. Результатом функціонування моделі має стати економічне зростання території, що проявлятиметься через збільшення обсягів виробництва, розвиток підприємництва, активізацію інвестиційної діяльності та створення нових

робочих місць. Водночас важливим наслідком реалізації моделі є підвищення якості життя населення завдяки покращенню доступності та якості медичних, освітніх, культурних і соціальних послуг, розвитку житлово-комунального господарства та зростанню рівня добробуту мешканців. Значна увага приділяється модернізації та розвитку інфраструктури громади, що передбачає відновлення дорожньої мережі, систем водопостачання та водовідведення, закладів освіти, охорони здоров'я, культури і спорту, а також розвиток цифрової та енергетичної інфраструктури. Важливим результатом виступає посилення соціальної згуртованості населення, забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у соціально-економічне життя громади та формування безпечного, інклюзивного й соціально відповідального середовища.

Поряд із цим модель орієнтована на досягнення екологічної стійкості території шляхом: упровадження енергоефективних технологій, розвитку відновлюваної енергетики, модернізації систем поводження з відходами, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Сукупність зазначених результатів сприятиме зміцненню фінансової спроможності територіальних громад, підвищенню їх конкурентоспроможності та створенню передумов для довгострокового сталого розвитку в умовах повоєнної трансформації.

Таким чином, запропонована стратегічна модель забезпечує логічний взаємозв'язок між фінансовими ресурсами, механізмами їх управління та стратегічними результатами розвитку територіальних громад. Її реалізація дозволить сформувати ефективну систему фінансового забезпечення повоєнного відновлення та створити умови для довгострокового сталого розвитку територій, підвищення фінансової самодостатності громад і зміцнення місцевого самоврядування.

ВИСНОВКИ

В умовах повоєнної трансформації фінансове забезпечення сталого розвитку територіальних громад повинно ґрунтуватися на принципах диверсифікації джерел фінансових ресурсів, стратегічного управління, фінансової стійкості, інвестиційної орієнтованості та соціальної відповідальності. Реалізація запропонованої стратегічної моделі дозволить забезпечити відновлення економічного потенціалу територій, підвищення якості життя населення, зміцнення фінансової незалежності громад і формування сучасної системи місцевого розвитку, здатної ефективно функціонувати в умовах післявоєнного відновлення України.

У результаті дослідження встановлено, що фінансове забезпечення сталого розвитку територіальних громад у повоєнний період повинно базуватися на комплексному поєднанні бюджетних, інвестиційних, грантових та інноваційних джерел фінансування. Обґрунтовано доцільність формування стратегічної моделі фінансового забезпечення, яка інтегрує джерела фінансових ресурсів, інструменти фінансового управління та стратегічні результати розвитку громад. Запропонована модель дозволяє підвищити фінансову спроможність територіальних громад, забезпечити ефективне використання ресурсів, прискорити процеси повоєнного відновлення та створити передумови для довгострокового сталого розвитку територій.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення методики оцінювання ефективності реалізації стратегічної моделі фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в умовах післявоєнної відбудови України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Боголіб Т. М. Дотації місцевим бюджетам як інструмент фінансового вирівнювання. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 29(1). С. 282–287. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_29%281%29__37
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Держава. Фіска. Великий бізнес : монографія / за ред. А. І. Крисоватого, В. М. Опаріна, В. П. Федосова. Київ : КНЕУ, 2025. 749 с.
4. Кириленко О., Онищук С. Фіскальна стійкість та фінансовий потенціал територіальної громади: сутність і взаємозв'язок. *Світ фінансів*. 2025. № 1. С. 57–68. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2025.01.057>
5. Луніна І. О. Фінанси територіальних громад: теорія і практика розвитку : монографія. Київ, 2020. 356 с.
6. Луніна І. О., Білоусова О. С., Назукова Н. М. Стратегічні завдання державної підтримки повоєнного розвитку національної економіки. *Статистика України*. 2023. № 3–4. С. 51–66. DOI: [https://doi.org/10.31767/10.31767/su.3-4\(102-103\)2023.03-04.05](https://doi.org/10.31767/10.31767/su.3-4(102-103)2023.03-04.05)
7. Пелехатий А. О., Симанич Н. Б. Альтернативні джерела фінансування розвитку територіальних громад у період повоєнного відновлення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2024. № 61. С. 62–69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-2675/2024-61-9>
8. Пелехатий А. О., Симанич Н. Б. Діджиталізація як можливість підвищення ефективності управління місцевими фінансами. *Наукові перспективи*. 2025. № 7. С. 226–238. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-226-238](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-226-238)
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n210>
10. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#n940>
11. Юрій С. І., Федосов В. М., Алексеєнко Л. М. Теорія фінансів : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 576 с.
12. Musgrave R. A. The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy. New York : McGraw-Hill, 1959. 628 p.
13. Державний веб-портал бюджету для громадян. *Open Budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua/spending-agencies/graphic>
14. Tiebout C. M. A Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*. 1956. Vol. 64. No. 5. P. 416–424. URL: https://fbaum.unc.edu/teaching/PLSC541_Fall08/tiebout_1956.pdf
15. Post-conflict reconstruction: The role of the World Bank. *World Bank*. Washington, DC : World Bank, 1998. 70 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/175771468198561613/pdf/multi-page.pdf>

REFERENCES

- Boholib T. M. (2016). Dotatsii mistsevym biudzheta-
tam yak instrument finansovoho vyryvniuvannia
[Subsidies to local budgets as a tool for finan-
cial equalization]. *Ekonomichnyi visnyk univer-
sytetu*, 29(1), 282–287. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/
ecvu_2016_29%281%29__37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_29%281%29__37)
- Krysovatoho A. I., Oparina V. M. & Fedosova V. P. (2025).
Derzhava. Fisk. Velykyi biznes: monohrafia [State. Fis-
cal. Big business: monograph]. Kyiv: KNEU.
- Kyrylenko O. & Onyshchuk S. (2025). Fiskalna stiiikist ta
finansovy potentsial terytorialnoi hromady: sutnist i
vzaiemozviazok [Fiscal stability and financial poten-
tial of the territorial community: essence and rela-
tionship]. *Svit finansiv*, 1, 57–68.
<https://doi.org/10.35774/sf2025.01.057>
- Lunina I. O., Bilousova O. S. & Nazukova N. M. (2023).
Stratehichni zavdannia derzhavnoi pidtrymky povo-
iennoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Strate-
gic tasks of state support for post-war development
of the national economy]. *Statystyka Ukrainy*, 3–4,
51–66.
[https://doi.org/10.31767/10.31767/su.3-4\(102-
103\)2023.03-04.05](https://doi.org/10.31767/10.31767/su.3-4(102-103)2023.03-04.05)
- Lunina I. O. (2020). *Finansy terytorialnykh hromad: teoriia
i praktyka rozvytku: monohrafia* [Finance of territo-

- rial communities: theory and practice of development: monograph]. Kyiv.
- Musgrave R. A. (1959). *The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy*. New York: McGraw-Hill.
- Open Budget. *Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian* [Open Budget. State web-portal of the budget for citizens]. <https://openbudget.gov.ua/spending-agencies/graphic>
- Pelekhatyi A. O. & Symanych N. B. (2025). Didzhytalizatsiia yak mozhlyvist pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia mistsevymy finansamy [Digitalization as an opportunity to increase the efficiency of local finance management]. *Naukovi perspektyvy*, 7, 226–238. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-226-238](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-226-238)
- Pelekhatyi A. O. & Symanych N. B. (2024). Alternatyvni dzherela finansuvannia rozvytku terytorialnykh hromad u period povoiennoho vidnovlennia [Alternative sources of financing the development of territorial communities in the period of post-war recovery]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia «Ekonomika i menedzhment»*, 61, 62–69. <https://doi.org/10.32782/2413-2675/2024-61-9>
- Tiebout C. M. (1956). A Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*, 5(64), 416–424. https://fbaum.unc.edu/teaching/PLSC541_Fall08/tiebout_1956.pdf
- World Bank. (1998). *Post-conflict reconstruction: The role of the World Bank*. Washington, DC: World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/175771468198561613/pdf/multi-page.pdf>
- Yurii S. I., Fedosov V. M. & Alekseienko L. M. (2010). *Teoriia finansiv: pidruchnyk* [Theory of finance: textbook]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.
- zakon.rada.gov.ua. (2010, December 2). Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n210>
- zakon.rada.gov.ua. (1997, May 21). Zakon Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» [Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine"]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr#n940>
- zakon.rada.gov.ua. (2010, July 8). Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
- Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.
Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.
Інструменти ШІ в підготовці цієї роботи не використовувались.
- Стаття надійшла до редакції / Received: 07.06.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 20.06.2026
Оприлюднено / Published: 30.07.2026